

2015-2016-окуу жылындагы август кеңешмесине карата география предмети боюнча сунуштар

«География» предметин окутуунун **башкы максаты** – окуучулардагы географиялык компетенттүүлүктү, дүйнөнүн географиялык сүрөттөлүшү жөнүндөгү билимдердин түшүнүктөрүн жана курчап турган географиялык чөйрөгө мамиленин жүрүш – туруш нормаларын калыптандыруу болуп саналат.

Бул максаттар төмөндөгү милдеттерди камсыз кылат:

- жаратылыштын, калктын жана чарбанын өзгөчөлүктөрү жана өз ара байланыштары тууралуу, аларды сарамжалдуу, үнөмдүү пайдалануу, курчап турган чөйрө жөнүндөгү географиялык билимдердин системасын өздөштүрүү;
- жаратылыштын жана коомдун туруктуу өнүгүшү үчүн географиялык билимдерди колдонуунун компетенциясын өздөштүрүү;
- айлана - чөйрөдөгү географиялык ишмердүүлүккө багыт алуу билгичтигин өнүктүрүү жана жаратылыш менен коомдун өз ара таасиринин натыйжасында пайда болгон көйгөйлөрдү чечүү үчүн, таанып – билүү кызыкчылыгын, интеллектуалдык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү;
- өз Ата Мекенин сүйүүгө, башка элдерди жана алардын маданиятын сыйлоого, курчап турган чөйрөгө эмоционалдык – баалуулук мамилелерин өнүктүрүүгө, жигердүү жана позитивдүү турмуштук абалды иштеп чыгууга тарбиялоо;
- географиялык билимдерди, билгичтиктерди, көндүмдөрдү күнүмдүк турмушта, курчап турган чөйрөнүн деңгээлин өз алдынча баалоо үчүн белгилүү бир аймакта жашоо шартына ыңгайланышууга карата пайдалануу;
- география боюнча керектүү түйүндүү жана предметтик компетенцияны калыптандыруу;
- байкагычтыкты, логикалык ой жүгүртүүнү, эске тутууну, сүйлөө речин, элестөөлөрүн өнүктүрүү.

География – бул илимий билимдердин табигый, коомдук жана техникалык элементтерин интегралдаштырган бирден – бир илим. Географиялык билим берүү адамдарды Жердин башкы жаратылыштык жана социалдык – экономикалык системасында өткөн негизги процесстерди жана кубулуштарды түшүндүрө билүүгө, белгилүү бир аймактын социалдык - экономикалык, технологиялык жана саясий өнүгүшүнүн мүнөзүн, алардын материалдык жана руханий маданиятынын өзгөчөлүктөрүн түшүнүүгө үйрөтөт. Бул болсо, курчап турган чөйрөгө карата баалуу мамилеге, жаңы көз караштын калыптанышына багытталган коомдун жана жаратылыштын *Туруктуу өнүгүшү* үчүн зарыл болуп саналат. Географиялык билим берүү – жалпы адамзаттын маданиятынын курамдык бөлүгү болуп саналган географиялык маданияттын калыптанышы үчүн жана көпчүлүк булактардан

алынган маалыматтарды интегралдаштыруу билгичтиктерине окуучуларды куралдандырган, өзгөчөлөнгөн эл аралык баарлашуу тили – географиялык картаны пайдалана билүүгө маанилүү негиз болуп саналат.

Географиялык билимдин аймагы комплекстүү. Ал биологиялык, физикалык, химиялык, геологиялык, экономикалык, социалдык, саясий жана башка илимдерди интегралдаштырат жана Жер бетиндеги, локалдык, чөлкөмдүк жана ааламдык масштабдагы аймактагы кубулуштар жана процесстер, жаратылыштык, экономикалык жана социалдык объектилер жөнүндөгү билимдердин комплекстерин калыптандырууга шыктандырат. Мына ушуга байланыштуу, географиянын мазмунундагы *комплекстүү – географиялык, тарыхый – маданияттык, экологиялык – экономикалык жана практикалык* сыяктуу акценттерди күчөтүү максатка ылайык. Географиянын мазмунундагы болгон компоненттер менен катар эле анын өнүгүшүнүн төмөндөгү айрым жаңы багыттарын атоого болот:

Биринчиден, гумандаштыруу, география башка илимдер сыяктуу эле адамга жана анын жашоо ишмердүүлүгүнүн бардык чөйрөлөрү жана циклдери менен байланышкан. Бул жерде биринчиден, «адам - жаратылыш», «адам - чарба», «адам - аймак», «адам – курчап турган чөйрө» байланыштары чыгат.

Экинчиден – социалдаштыруу, гумандаштыруу менен тыкыс байланышып, көңүлдүн борборун өнүгүүнүн социалдык багытына бурууну жогорулатуу менен жыйынтыкталат. Бул, жалпы адамзат баалуулугунун артыкчылыктарын жогорулатуу, адамдын турмушу жана ден соолугу социалдык мааниге ээ экендиги менен түшүндүрүлөт. Географиялык билим берүүнүн мазмунунда адамдардын курчап турган чөйрөнүн шарттарына, элдердин тиричилик жана маданий салттарына, кол өнөрчүлүктөрүнө, кийимдерине, жашаган жерине, жазууларына, диндерине ыңгайланышуу маселелерине көңүл буруу зарыл. Заманбап шарттарда жаратылыш шарттарынын адамдардын ден соолуктарына тийгизген таасирлерин ачууга, жагымсыз, коркунучтуу жаратылыштык жана материалдык кубулуштарды окутуу – үйрөтүүгө, элдик чыгармачылык менен көркөм чыгармалардын жаралышына жаратылыш кандай таасир бергенин көрсөтүүгө басым жасоо маанилүү.

Үчүнчүдөн, бул, адамдардын өздөрүнүн жашоо чөйрөсү, жашоо өндүрүшүнүн шарттары менен үзгүлтүксүз байланышын алдын – ала болжолдуу караган *Туруктуу өнүгүү идеясын* жайылтуу. Бул багыт жаратылыштын, курчап турган чөйрөнү коргоонун жана коомдун өнүгүшүнүн социалдык айкындуулугунун туруктуу өнүгүшүнүн фундаменталдык негизи болуп саналат.

Төртүнчүдөн, окутуунун практикалык багыты. Жерлерге практикалык иштер, талаа практикумдары өзгөчө мааниге ээ. Аларды өткөрүүнү кошумча катары жаз-жай мезгилдерине бөлүштүрүү керек. Аларды атайын жабдылган мектеп аянтчаларында, парктарда, токой парктарында өткөрүүгө болот.

Мектептерде географияны окуп – үйрөнүүдө окуучуларда предметтик компетенция менен катар эле түйүндүү компетенциялар да калыптанат. Булар: *маалыматтык, өзүн – өзү уюштуруу жана көйгөйдү чечүү, социалдык коммуникативдик компетенциялар өзүнө төмөндөгү компоненттерди камтыйт:*

- **географиялык:** географиялык билимдерди реалдуу турмуштагы көйгөйлөрдү чечүүдө жана иш жүзүнө ашырууда пайдалануу, жаратылыштагы жана коомдогу процесстерди жана кубулуштарды географиялык баалоодо глобалдык жана локалдык ыкмаларды айкалыштыруу, курчап турган чөйрөнүн коопсуздугунун деңгээлин баалоо үчүн атайын, тематикалык карталарды окуу, түшүнүү, анализдөө;

- **социалдык-инсанчыл:** географиялык ой жүгүртүүгө ээ болуу, аргументтүү талкуу жүргүзүү, логикага негизделген жыйынтык жасоо, өзүнүн оюн оозеки так чагылдыруу, өзүнүн ой корумун айта билүү жана далилдөө;

- **жалпы маданияттык:** география илиминин ролун жалпы адамзаттын маданиятынын бөлүгү катарында далилдөө, адамзаттын руханий адеп – ахлактык негизи жөнүндө кабардар болуу, жаңы социомаданияттык чөйрөгө ыңгайланышуу;

- **эко-гуманистик:** курчап турган дүйнөнү Ааламдын жана космостун бир бөлүгү катары көрүү жана түшүнүү, мейкиндик – убакыт бирдигин жана жаратылыштык, социалдык – экономикалык, техногендик – жаратылыштык процесстердин өз ара байланышынын өнүгүшүн сезүү;

- **маалыматтык-коммуникативдик:** тапшырмаларды ар кандай формулировкаларда жана контекстте түшүнүү, коммуникациянын максатын , маалыматтык тексттин багыттуулугун түшүнүү.

Географияны окуп – үйрөнүү биринчи кезекте окуучулардын жеке инсанчыл сапаттарын: Ата Мекенин сүйө билүүсүн, анда жашаган элдерге, алардын маданиятына жана улуттук өзгөчөлүктөрүнө сый – урмат көрсөтө билүүсүн, географиялык маалыматтарды өздөштүрө жана анын заманбап турмушта маанилүүлүгүн түшүнө билүүсүн калыптандырууга багытталууга тийиш.

Жалпы билим берүүчү мектептерде географияны окутуудагы көйгөйлөр:

- Жалпы билим берүүчү мектептердин окуу программасы менен окуу китептеринин дал келбей жатышы;
- Окуу программасында да, жергиликтүү авторлордун окуу китептеринде да географиялык мыйзам ченемдүүлүктөрдүн толук сакталбай жатышы;
- Айылдык жана ал тургай, айрым шаардык жалпы билим берүүчү мектептерде жалпы тематикалык жана контур карталардын жетишпегендиги окуучулардын картографиялык билимдеринин төмөндүгүнүн себеби болуп саналат.

Август кеңешмесинде талкуулана турган маселелердин болжолдуу тематикалары:

- Географияны окутууда географиялык мыйзам ченемдүүлүктөрдүн жана алардын удаалаштыгынын мааниси;
- География сабагында окуучулардын түйүндүү жана предметтик компетенцияларын калыптандырууда практикалык багыттардын жана практикалык иштердин ролу;
- География предмети боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруунун, өткөрүүнүн усулдары жана ыкмалары;

2015-2016-окуу жылында окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептер үчүн төмөнкү окуу китептери жана жумушчу дептерлер сунуш кылынат:

№	класс	Окуу китептеринин аталышы	Авторлор	Чыгарылган жылы	Басмакана
1.	6-кл.	Физикалык география	Т.Н.Кулматов	Бишкек-2009 1-басылышы	«Адити» Б., 2009
2.	7-кл.	Материктердин жана океандардын географиясы	М.Кадыркулов, З.Алиев.	Бишкек-2007 2-басылышы	«Билим куту», 2007
3.	8-кл.	География	А.О.Осмонов	Бишкек-2012 2-басылышы	«Инсанат», 2012
4.	9-кл.	География	Ө.Бараталиев, Н.Алымкулова	Бишкек-2012 2-басылышы	«Инсанат», 2012
5.	10-кл.	Дүйнөнүн экономикалык жана социалдык географиясы.	А.О.Осмонов, Т.М.Чодураев.	Бишкек-2011 1-басылышы	«Инсанат», 2011
6.	6-7-8-9-кл.	Жумушчу дептерлер	Жунушалиева К.К. ж.б. авторлор тобу		
7.	10-кл.	Дүйнөнүн экономикалык жана социалдык географиясы. Жумушчу дептер	Шыгаева Ч.У. Токтогулов М.А.	Бишкек -2014	Бишкек ш. ЖЧК «Гүлчынар»
8.	11-кл.	География Жумушчу дептер	Шыгаева Ч.У. Токтогулов М.А	Бишкек -2014	Бишкек ш. ЖЧК «Гүлчынар»

География

(для школ с русским языком обучения)

Основные цели преподавания географии в общеобразовательных школах состоят в следующем: формирование у учащихся географической компетентности, представлений знаний о географической картине мира и норм поведения по отношению к окружающей географической среде.

Эти цели обуславливают следующие задачи:

- освоение системы географических знаний об особенностях и взаимосвязях природы, населения и хозяйства, об окружающей среде, о путях рационального использования;
- овладение компетенциями применять географические знания для Устойчивого развития природы и общества;
- развития познавательных интересов, интеллектуальных и творческих способностей для умения ориентироваться в окружающей географической деятельности и для решения проблем взаимодействия природы и общества;
- воспитание любви к своей Родине, уважения к другим народам и культурам, эмоционально-ценностного отношения к окружающей среде, выработка активной и позитивной жизненной позиции;
- использование географических знаний, умений, навыков в повседневной жизни, в адаптации к условиям проживания на определенной территории, для самостоятельного оценивания уровня безопасности окружающей среды;
- формировать необходимые ключевые и предметные компетенции по географии;
- развитие наблюдательности, логического мышления, памяти, речи, воображения.

География – это единственная наука, интегрирующая естественные, общественные и технические элементы научного знания. Географическое образование учит человека объяснять основные процессы и явления, происходящие в главных природных и социально - экономических системах Земли, понимать характер социально - экономического, технологического и политического развития конкретной территорий, особенности их материальной и духовной культуры. Это необходимо для Устойчивого развития природы и общества, ориентированной на формирование новых взглядов ориентированное на ценностное отношение к окружающей среде. Географическое образование - надежная основа для формирования географической культуры, которой является составной частью общечеловеческой культуры и вооружает учащихся умениями интегрировать информацию, полученную из множества источников, пользоваться специфическим международным языком общения - географической картой.

Область географического знания комплексна. Она интегрирует биологические, физические, химические, геологические, экономические, социальные, политические и другие науки призвана формировать у учащихся

комплекс знаний о природных, экономических и социальных объектах, явлениях и процессах на Земле на территории локального, регионального и глобального масштабов. Исходя из, этого целесообразно усилить в содержании географии такие акценты, как *комплексно-географический, историко-культурный, эколого-экономический и практический.*

Наряду с уже устоявшимися компонентами географического содержания следует назвать некоторые нижеследующие новые направления его развития:

Во-первых, гуманизация, которая в географии, как и всей науке, связана с поворотом к человеку и всем сферам и циклам его жизнедеятельности. Здесь на первый: выходят связки «человек-природа», «человек-хозяйство», «человек-территория, «человек- окружающая среда».

Во-вторых, это социологизация, тесно связанное с гуманизацией и заключающееся в повышении внимания к социальным аспектам развития. Это объясняется с тем, что повысить приоритета общечеловеческих ценностей, жизнь и здоровье человека сделать его социально значимым. В содержании географического образования необходимо внимания уделить, вопросам адаптации человека к условиям окружающей среды, бытовым и культурным традициям народов, ремеслам, костюмам, жилищу, письменности, религии. В современных условиях важно сделать акцент на выявлении влияния природных условий на здоровье человека, на изучении неблагоприятных и опасных природных и материальных явлений, показать, как природа повлияла на народное творчество и создание художественных произведений.

В-третьих, это внедрение идеи Устойчивого развития, предполагающее рассмотрение человека в неразрывной связи со средой его обитания, условиями воспроизводства жизни. Это направление является фундаментальной основой устойчивого развития природы, охрана окружающей среды и социальной справедливости развития общества. Одна из основных целей образования для Устойчивого развития (ОУР) – это воспитание грамотного человека с активной гражданской позицией, способного критически мыслить, оценивать ситуацию и прогнозировать последствия свое деятельности с точки зрения негативного воздействия на социальное развитие и окружающую среду.

В-четвертых, это практическая направленность обучения. Время на их проведение лучше выделять дополнительно в летний период. Они могут проводиться как на специально оборудованном полигоне, так и в парках, лесопарках.

При изучении географии в школе у учащихся формируется вместе предметными компетенциями и ключевые компетенции. Эти: *информационная, самоорганизация и решение проблем, социально-коммуникативной* включающей себе нижеследующих компонентов:

- **географическими:** использовать географические знания при реализации и решении проблем реальной жизни, сочетать глобальный и локальный подходы в географической оценке процессов и явлений природы и

общества, читать, понимать и анализировать специальные, тематические карты для оценивания уровня безопасности окружающей среды;

- **владение географическим языком и методами:** составлять комплексную характеристику и оценивать демографическую ситуацию на различных уровнях;

- **социально-личностными:** владеть географическим мышлением, проводить аргументированные рассуждения, делать логически обоснованные выводы, отличать факты от домыслов, точно выражать свои мысли устно, письменно и креативно, выдвигать свои идеи и доказывать;

- **общекультурными:** доказать роль географической науки как часть общечеловеческой культуры, быть осведомленным о духовно-нравственной основе человечества, адаптироваться в новой-социокультурной среде;

- **эко-гуманистическими:** видеть и понимать окружающий мир как часть Вселенной и космоса, осознание пространственно-временного единства и взаимосвязи развития в географической действительности природных, социально-экономических, техногенно - природных процессов;

- **информационно-коммуникативными:** понимания задания в различных формулировках и контекстах, понимание цели коммуникации, направленность информационного текста и т.д.)

Изучение географии должно быть направлено в первую очередь на формирование личностных качеств учащихся: любви к Родине, уважения к населяющим ее народам, их культуре и национальным особенностям; овладение географической информацией и понимание ее значимости в современной жизни.

Проблемы при обучении географии в общеобразовательных школах:

- Не соответствие учебных программ и учебников по географии для общеобразовательных школ;
- В учебных программах, и учебниках местного автора не полностью соблюдается преемственность географические закономерности и их преемственность;
- Нехватка обще-тематических и контурных карт в сельских и даже в некоторых городских общеобразовательных школ является причиной низких знаний учащихся в области картографии.

Примерные тематики обсуждаемых, на августовских совещаниях учителей географии:

- Значение географических закономерностей и их преемственности при обучении географии;
- Роль практических направлений и практических работ при формировании ключевых и предметных компетенций на уроках географии;
- Методы и приемы проведения внеклассных мероприятий по предметам географии;

Рекомендуемые учебники для школ русским языком обучения:

1. Герасимов Т.П. и др. Физическая география. 6кл.1996.,

- «Просвещение».
2. Сухов В.П. Физическая география. 6 кл. 1996., «Просвещение».
 3. Коринская В.А. и др. География материков и океанов. 7 кл., «Просвещение».
 4. Крылова О.В. и др. География материков и океанов. 7 кл. 1995., «Просвещение».
 5. Бакиров Н.Б. и др. «География Кыргызской Республики». 1992. (8-9 кл.).
 6. Максаковский В.П. Экономическая и социальная география мира. 10 кл. 1995. «Просвещение».
 7. Мамедов Н.М. Основы общей экологии. 9-11 кл. М., 1996.